

Hoe gaan we met elkaar om?

Fase van ontwikkeling	Leeftijd (indicatie)	Oriëntatie-fase	Invloedsfase	Affectiefase	Fase van Autonome groep	Afsluitings-fase
Jonge kind	t/m 7 jaar					
Pré-adolescentie	8 t/m 10 jaar					
Vroege adolescentie	11 t/m 13 jaar					
Middenadolescentie	14 t/m 16 à 17 jaar					
Late adolescentie	16 à 17 jaar t/m 22 à 25 jaar					

Doel

De leerlingen formuleren normen over hoe ze met elkaar omgaan op school.

Toelichting

Het is belangrijk dat de groep zelf aangeeft hoe de leerlingen met elkaar omgaan. We zitten nog in de eerste fase van het groepsproces, er zijn dus geen normen neergezet, tenzij de normen van school al goed ingesleten zijn in de vorige jaren. Laat de kinderen met positieve waarden en normen als eerste de vragen beantwoorden. Belangrijk is dat de normen meteen geformuleerd worden. Leerlingen zullen zich dan veiliger voelen. De normen moeten terug te zien zijn in het gedrag van zowel de leraar als de leerlingen.

Vorbereiding

Tijdens de Voorfase heb je als leraar al bedacht welke normen je als doel hebt – dit zijn met name de normen die volgen uit de doorgaande lijn die er op school is (als het goed is). Zorg ervoor dat je deze bij de hand hebt om in te brengen bij de uitvoering. De leerlingen zitten in de kring. Het is belangrijk dat je van tevoren hebt bedacht welke leerlingen als eerste de vragen zullen beantwoorden. Zorg ervoor dat de afspraken op het bord geschreven kunnen worden. Later kunnen ze op papier gezet worden.

Uitvoering

- Vertel de leerlingen dat het belangrijk is dat we goed met elkaar omgaan in de groep.
- Vertel dat we van elkaar horen hoe je op een goede manier met elkaar kunt omgaan, zodat iedereen met plezier naar school komt. De leraar benoemt de normen die hij heeft opgesteld in de Voorfase. Hij laat deze normen ook het hele jaar in zijn gedrag zien. Later in deze oefening komen de normen die de leerlingen zullen neerzetten.
- Vertel de leerlingen dat we met elkaar afspreken hoe we met elkaar omgaan. In deze kring maken jullie deze afspraken.
- Mogelijke vragen aan de leerlingen (als ze nog niet genoemd zijn). Er kunnen nog allerlei vragen zelf toegevoegd worden:
  - Wie heeft een idee waarover we een afspraak zouden moeten maken?
  - Welke afspraak zouden we hierover kunnen maken?
  - Mag je door elkaar praten?
  - Wat vind je ervan als een leerling een andere leerling uitlacht?

- Wat vind je van zachtjes met elkaar smoezen zodat iemand anders het niet hoort?
  - Is luisteren naar elkaar belangrijk?
- Schrijf iedere afspraak kort op het bord.

Nabespreking

- Wat vind je van deze afspraken?
- Vond je het lastig om afspraken te maken?
- Zou het lastig zijn om je eraan te houden?
- Zou je het tegen een ander zeggen als hij zich er niet aan houdt?